

N:o 7.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring af § 14 riksdagsordningen.

Till konstitutionsutskottets behandling hafva öfverlemnats följande inom kamrarne väckta motioner, innefattande förslag till förändring af riksdagsordningens stadganden om valrätt till Andra Kammaren, nemligen, inom Första Kammaren, n:o 47 af herr *L. O. Smith* samt, inom Andra Kammaren, n:o 21 af herr *A. F. Broström*, n:o 34 af herr *P. G. Petersson* i Brystorp, n:o 89 af herr *Ollas A. Ericsson*, n:o 101 af herr *C. G. Bruse*, n:o 104 af herr *A. F. Liljeholm*, n:o 133 af herr *F. G. Björck* och n:o 169 af *L. P. Larsson* i Berga.

I dessa motioner föreslås:

af herr *Smith*:

»att 14 § riksdagsordningen må erhålla följande förändrade lydelse:
Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, enhvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man;»

af herr *Broström*:

»att Riksdagen måtte antaga att hvila till grundlagsenlig behandling följande förändrade lydelse af 14 § i riksdagsordningen:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra riksdaler, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tre tusen riksdaler, eller ock är uppskattad till en årlig inkomst af minst femhundra riksdaler;»

af herr *Petersson*:

»att Riksdagen måtte antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förändrade lydelse af 14 § riksdagsordningen:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver jordbruksfastighet till ett taxeringsvärde af minst 500 kronor eller annan fastighet på landet till ett taxeringsvärde af minst 1,000 kronor, eller fastighet i stad till ett taxeringsvärde af minst 500 kronor, eller för lifstid, eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande 3,000 kronor, eller ock till staten erlägger bevillning för en till minst 500 kronor uppskattad årlig inkomst;»

af herr *Ericsson*:

»att 14 § i riksdagsordningen må erhålla följande förändrade lydelse:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han är bosatt, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst fem hundra riksdaler, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tre tusen riksdaler, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst fem hundra riksdaler uppskattad årlig inkomst;»

af herr *Bruse*:

»att Riksdagen för sin del ville besluta, att § 14 riksdagsordningen erhåller följande lydelse: Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst åttahundra kronor eller arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande fem tusen kronor, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst sexhundra kronor uppskattad årlig inkomst;»

af herr *Liljeholm*:

»att 14 § riksdagsordningen må erhålla följande lydelse:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst 600 kronor, eller för lifstid eller för

minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till ett taxeringsvärde, ej understigande 3,000 kronor, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst 500 kronor uppskattad årlig inkomst;»

af herr *Björck*:

»att Riksdagen måtte antaga, att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, följande förändrade lydelse af 14 § riksdagsordningen:

Valrätt till riksdagsman för Andra Kammaren eger, inom den kommun han bosatt är, hvarje till myndiga år kommen, välfrejdad svensk man, som är uppskattad till minst fem hundra kronors årlig inkomst af kapital eller arbete och i rätt tid betalt sin påförda skatt;» samt

af herr *Larsson*:

»att Riksdagen för sin del ville besluta följande ändrade lydelse af 14 § riksdagsordningen:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han är bosatt, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst *femhundra kronor*, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet, till taxeringsvärde ej understigande *tretusen kronor*, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst *femhundra kronor* uppskattad årlig inkomst.»

Bland förestående förslag angifver det af herr Smith framställda icke uttryckligen någon viss förmögenhetsställning såsom vilkor för rätten att deltaga i valen till Riksdagens Andra Kammare. En fordran derpå ligger dock innesluten i de af motionären använda ordalagen, ty, enligt kommunalförordningarna, jemförda med bevillningsstadgan, är ingen annan »i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad» än den, som antingen eger fast egendom af minst 100 kronors taxeringsvärde eller arrenderar jordbruksfastighet af minst samma taxeringsvärde eller har en årlig inkomst af minst 500 kronor. De nu anförda siffrorna uttrycka således den ekonomiska ställning, som enligt herr Smiths motion skulle berättiga att välja riksdagsman till Andra Kammaren. I och med påvisande häraf torde lätteligen inses, i hvilka afseenden de väckta motionerna afvika dels sins emellan, dels ock från nu gällande stadganden angående politisk rösträtt.

Innan utskottet öfvergår till en närmare granskning af föreliggande motioner, vill utskottet kasta en blick på lagstiftningen angående hithörande frågor i vissa främmande stater. Utskottet föranledes härtill af den omständigheten, att någre af motionärerna åberopat denna lagstiftning såsom ett stöd för de

af dem framställda förslagen till ändring af § 14 riksdagsordningen. Då karakteren af en nationalrepresentation emellertid beror icke blott af villkoren för valrätt — hvilka ensamt af motionärerna framhållits — utan äfven af bestämmelserna om valbarhet m. m., anser utskottet nödig fullständighet fordra att här upptaga jemväl sistberörda bestämmelser.

Hvad då beträffar valrätt till stortinget i *Norge*, tillkommer den samma den norske medborgare, som fyllt 25 år, varit bosatt i landet minst 5 år och dessutom uppfyller något af följande alternativa vilkor: att vara eller hafva varit embetsman; att på landet ega eller för längre tid än 5 år arrendera särskildt skattlagd jord; att i 5 på hvarandra följande år hafva brukat och fortfarande bruka sådan jord; att i Finnmarken under 5 år hafva varit och fortfarande vara »rettighedsmand», d. v. s. svara för vissa i lag bestämda afgifter till de kommunale embetsmännen; att vara borgare i stad eller i stad ega gård eller grund till ett värde af minst 600 kronor; att hafva för det sistförflutna året betalt direkt skatt till stat eller kommun för en uppskattad inkomst af minst 500 kronor på landet och minst 800 kronor i stad, så vida man icke såsom tjenare tillhör annans hushåll. Valbarheten är bunden vid samma vilkor som valrätten, utom att åldersgränsen är en annan, nemligen 30 år, hvarjemte fordras att hafva uppehållit sig 10 år i riket. I *Danmark* har hvarje dansk man, som fyllt 30 år, valrätt till Folkethinget, så vida han icke står i enskild tjänst, utan att hafva eget hushåll. Valbar är den, som fyllt 25 år samt har valrätt. Valberättigad till Andra Kammaren af Generalstaterna i *Nederländerna* är hvarje nederländare, som fyllt 23 år samt antingen betalar 10 gulden (= 15 kronor) i grundskatt, eller ock bebor en lägenhet, hvars hyresvärde uppgår till ett minimum, som vexlar mellan 24 gulden (= 36 kronor), i de minsta, och 100 gulden (= 150 kronor), i de största kommunerna. För valbarheten, som ej är inskränkt af någon censusbestämmelse, fordras en ålder af 30 år. För att ega valrätt till Representanternas Kammare i *Belgien*, måste man vara belgisk medborgare, hafva fyllt 21 år och i årliga, direkta skatter till staten betala minst 20 floriner (= 30 kronor). Valbarheten är, utan inskränkning af någon censusbestämmelse, fästad vid en ålder af 25 år. Till Deputerade Kammaren i *Frankrike* har hvarje fransman, som fyllt 21 år, valrätt. Valbar är den, som har valrätt och fyllt 25 år. Rätt att deltaga i valen till Riksdagen för *Tyska Riket* har hvarje tysk medborgare, som fyllt 25 år. Valbar är hvar och en, som har valrätt och som minst ett år före valet tillhört en af Tyska Rikets stater. Villkor för valrätt till Deputerade Kammaren i *Preussen* är att vara preussisk medborgare och hafva fyllt 24 år. Valbar är hvarje valberättigad preussisk man, som fyllt 30 år och i 3 år tillhört den preussiska staten. Allmänna förutsättningar för rätten att välja till Deputerade Kammaren

i *Italien* äro att vara italiensk medborgare, hafva fyllt 21 år samt kunna läsa och skriva. Derjemte fordras för valrätt att antingen hafva blifvit godkänd i de i lagen om den obligatoriska folkskoleundervisningen stadgade prof, eller att vara embetsman i statens eller kommunens tjänst, eller att hafva blifvit belönad för medborgerlig förtjänst, eller att innehafva en samhällsställning, som angifver en viss högre bildningsgrad, eller att i ekonomiskt afseende uppfylla vissa lagbestämda vilkor, såsom att antingen i årlig direkt skatt betala en summa af minst 19,80 lire (1 lira = 72 öre); eller att arrendera och sjelf bruka en jordegendom, af sådan beskaffenhet, att arrendeafgiften uppgår till minst 500 lire, eller att för bostad, verkstäder, magasiner eller butiker betala en viss minimihyra, vexlande emellan 150 lire i de minsta kommunerna och 400 i de största o. s. v. Med afseende på valbarhet gälla i det hela samma vilkor som med afseende på valrätt, dock så, att den förra är fästad vid en ålder af 30 år. Valrätten till Underhuset i *England* är bestämd olika för grefskapen och städerna. I grefskapen tillkommer valrätt, under förutsättning att vederbörande är engelsk medborgare, har fyllt 21 år och betalt fattigskatt, hvarje freeholder, d. v. s. innehafvare af egendom af den jordnatur, som kallas freehold, så vida han dels vunnit sin rätt till jorden genom arf eller äktenskap med en arfvinge, dels ock af egendomen har en årlig behållning af 40 sh. (= omkring 36 kronor); annan freeholder, arrendator med ärftligt arrende, arrendator med arrende för en tid af minst 60 år samt innehafvare på lifstid af jord, så vida egendomen ger en årlig behållning af 5 p. st. (= 90 kronor); annan egare eller arrendator af jord, så vida han af jorden har en årlig behållning af 10 p. st. (= 180 kronor); den som i egenskap af egare eller hyresgäst bebor ett boningshus eller en särskild del af ett boningshus och har eget hushåll; den som bebor en våning, hvars årliga hyresvärde, möbler oberäknade, uppgår till 10 p. st.; och slutligen den som i följd af sin embets- eller tjänsteställning har fri bostad, hvilken är af den beskaffenhet, att den äfven eljest skulle medföra valrätt. I städerna har, under samma förutsättning som för valrätt inom grefskapen, hvar och en valrätt, som eger eller hyr ett hus, en bod, butik eller annan byggnad, med eller utan jord, eller ensamt jord, så vida den ifrågavarande egendomen har ett årligt hyresvärde af 10 p. st., samt dessutom de som uppfylla de tre sistnämnda af de vilkor, som äro stadgade för valrätt inom grefskapen. För valbarhet fordras, utom infödingsrätt, endast att hafva fyllt 21 år.

Med afseende på denna framställning af vilkoren för valrätt och valbarhet till representationens Andra Kammare i vissa främmande stater vill utskottet erinra derom, att den endast afser att meddela de allmänna bestämmelserna i ämnet, likasom att utskottet ej funnit det nödigt att angifva, under hvilka olika omständigheter en person, som uppfyller de allmänna vil-

koren för valrätt och valbarhet, dock kan uteslutas från rätten att välja eller väljas till representant. Af de meddelade bestämmelserna framgår, att valbarheten i allmänhet är fästad vid en högre ålder än valrätten. Af de nu nämnda länderna bildar endast Danmark ett undantag från denna regel, i det att, medan valbarheten der är fästad vid 25 års ålder, för valrätt fordras att hafva fyllt 30 år. Derigenom att åldersgränsen för valrätt i detta land är satt så högt, uteslutas många från rätten att deltaga i valen till Folkethinget, och bland dem, som uppnått denna ålder, blifva ytterligare många af dem, som stå i enskild tjänst, obehörige i följd af saknad af eget hushåll. Sistberörda vilkor med afseende på en af valrättskategorierna i Norge bidrager äfven i detta land att i någon mån nedtrycka procenten af röstberättigade i förhållande till folkmängden. Vidare är, beträffande valrätten till preussiska Deputerade Kammaren, hvilken valrätt är i det närmaste obegränsad, att iakttaga det sätt, hvarpå densamma utöfvas. För valen, som alltid ske medelst elektor, indelas hela antalet valberättigade i tre klasser, hvilka vardera hafva att välja en tredjedel af elektorerna. De högst beskattade inom valkretsen utgöra en afdelning, bestående af så många personer, som fordras för att motsvara en tredjedel af samtliga de väljandes skattebelopp; den andra afdelningen består af de dernäst högst beskattade, så många som behöfvas för att fylla den andra tredjedelen af skattebeloppet, hvarefter de lägst beskattade äfvensom de, som icke erlägga någon skatt, bilda den tredje afdelningen. Då uppenbart är, att antalet medlemmar i första klassen är mindre än i andra och i denna senare mindre än i tredje, kommer således öfvervigtigen vid valen att ligga hos de förmögnare klasserna.

Derjemte vill utskottet påpeka en omständighet, som med nu behandlade frågor står i närmaste samband, att nemligen representanterna i några af förenämnda främmande stater, der valbarheten är så godt som oinskränkt eller åtminstone mycket vidsträckt, icke åtnjuta något arfvode. Ett sådant förhållande måste tydligen komma att medföra en faktisk begränsning af valbarheten, enär enligt regeln endast personer i en fullt oberoende ekonomisk ställning då kunna mottaga ett val. Så gifves intet arfvode åt ledamöterna i tyska Riksdagen, engelska Parlamentet och italienska Nationalrepresentationen. De, som väljas till engelska Underhuset, äro dessutom förpligtade att utgöra alla med valet förenade kostnader, hvilka äro högst betydliga och år 1880 uppgingo till omkring 70,000 kronor i medeltal för hvarje plats i Underhuset.

Utom bestämmelserna angående valrätt och valbarhet till representationens andra kammare är det, för ett riktigt bedömande af karakteren af en nationalrepresentation, af vikt att känna stadgandena angående sammansättningen af den första kammaren, så vida nemligen representationen är

organiserad enligt tvåkammerssystemet. Grundtanken i detta system är, såsom bekant, att bereda en mera mångsidig pröfning af offentliga angelägenheter och sålunda att, på samma gång tillfälle lemnas åt målsmän för de mera rörliga elementen inom samhället att göra sina åsikter gällande, förekomma förhastade beslut och trygga det beståendes rätt. Med afseende på förverkligandet af denna grundtanke ligger naturligtvis synnerlig vikt uppå det sätt, hvarpå den kammare, som i första rummet skall hafva till uppgift att värna det beståendes rätt, är sammansatt, och utskottet anser därför nödigt att till de upplysningar, som nu äro lemnade rörande vissa länders bestämmelser i fråga om organisationen af den afdelning af representationen, som motsvarar vår Andra Kammare, äfven foga några meddelanden angående Första Kammarens sammansättning i dessa länder, så vida en dylik kammare der finnes, hvilket, som bekant, icke är förhållandet i Norge. Inom tyska Riksdagen finnes ej heller någon första kammare, men det bör ej förbises, att vid sidan af denna Tyska Rikets folkrepresentation finnes en representation för de tyska staternas regeringar, Förbundsrådet, hvilket i alla lagstiftningsfrågor eger veto mot Riksdagen och derigenom fyller en första kammares plats.

Hvad nu angår sammansättningen af Första Kammaren i *Danmark*, Landstthinget, så består detsamma af 66 medlemmar, af hvilka 12 utnämnas af Konungen för lifstid och de öfrige äro folkvalde för en tid af 8 år. Desse sistnämnde — utom representanten för Færöarne, hvilken väljes af öarnes kommunalrepresentation, kallad lagtling — utses af samme valmän, som ega att välja folkethingets medlemmar, men så, att valen delvis äro medelbara, och att ett särskildt inflytande på dessa val är gifvet åt den större förmögenheten, i det att i städerna de högst beskattade valmännen — i Köpenhamn de som skatta för en årsinkomst af 4,000 kronor, i öfriga städer de som skatta för en årsinkomst af 2,000 kronor —, jemte det att de deltaga i det allmänna elektorsvalet, särskildt utse halfva antalet af städernas elektorer, medan på landet de högst beskattade, jemte det att de deltaga i elektorsvalen, ega att, till lika antal med landsbygdens elektorer, deltaga i landstthingsmannavalet. Första Kammaren i *Nederländerna* bildas genom val, gällande för 9 år, af provinsialrepresentationerna — hvilkas medlemmar åter utses af dem, som ega valrätt till nationalrepresentationens Andra Kammare — bland de män, som äro minst 30 år gamla och tillhöra de högst beskattade eller bekläda eller hafva beklädt högre embeten. Antalet af de högst beskattade bestämes så, att för hvarje 1500-tal invånare i en provins räknas en valbar bland dem, som betala de högsta direkta skatterna, oafsedt huru högt eller lågt hvars och ens skattebelopp i och för sig må vara. Senaten i *Belgien* är sammansatt på grund af direkta val, gällande för 8 år, vid hvilka samma personer äro valberättigade, som de, hvilka hafva valrätt till Repre-

sentanternas Kammare. För valbarhet deremot fordras att vara minst 40 år gammal och i direkta skatter till staten betala minst 1,000 floriner. Dock kunna äfven lägre beskattade personer blifva valbara, i följd af bestämmelsen, att uti de provinser, der antalet medborgare, som betala nämnda skatt, icke utgör minst 1 på 6,000 invånare, de valbares antal skall förökas med så många af de näst dessa medborgare högst beskattade, att berörda förhållande emellan valbare och invånareantalet vinnes. I *Frankrike* utses medlemmarne af Senaten för 9 år departementsvis af en valkorporation, som består af departementets ombud i Deputerade Kammaren, dess generalråd, dess arrondissementstråd och valmän, utsedde af Departementets municipalaråd till ett antal, vexlande efter vederbörande kommuns storlek. För valbarhet fordras att hafva uppnått 40 års ålder. Herrehuset i *Preussen* består endast af ledamöter, som der ega säte för lifstid, antingen på grund af ärftlig rätt, eller på grund af kunglig utnämning. Af de sistnämnde äro visse utnämnde efter förslag af vissa aristokratiska korporationer, universitetet och vissa städer. Senaten i *Italien* består, utom af de kunglige prinsarne, af medlemmar, som för lifstid utnämnas af Konungen bland dem, som fyllt 40 år och tillhöra vissa i grundlagen uppräknade kategorier, till hvilka, bland andre, höra de högste embetsmännen, de som under viss tid tillhört Deputerade Kammaren, de som i tre år betalt 3,000 lire i direkt skatt o. s. v. Öfverhuset i *England* utgöres af prinsarne af det kongl. huset; ett icke begränsadt antal engelske och britiske pärer, hvilka innehafva dessa platser med ärftlig rätt; ett visst mindre antal skotske pärer, valde af sin klass för lika lång tid som underhusets medlemmar, eller 7 år; ett visst mindre antal irländske pärer, likaledes valde af sin klass, men för lifstid; några få medlemmar, som äro för lifstid utnämnde af regeringen; samt den engelska högkyrkans båda erkebiskopar och de fleste af hennes biskopar.

Ställer man nu lemnade uppgifter om bestämmelserna angående representationens sammansättning i främmande länder vid sidan af de bestämmelser, som i vårt land äro gällande, och erinrar man sig särskildt det sätt, hvarpå Första Kammaren hos oss är sammansatt — att den utses endast genom val, och att dessa val ytterst utgå från alla, som till staten erlægga bevilling för fastighet eller inkomst af kapital eller arbete — så skall man utan svårighet finna, att i de af de omnämnda länderna, der valrätten till Andra Kammaren är i afsevärd grad vidsträcktare än hos oss — Norge och Frankrike undantagna — denna skilnad till fullo uppväges genom den olikhet, som å andra sidan råder antingen i bestämmelserna om valsättet (*Preussen*,) eller i de förhållanden, som betingade valbarheten (*Tyska Riket*, *Italien* och *England*), eller i stadgandena om Första Kammarens sammansättning (*Danmark*, *Preussen*, *Italien* och *England*).

Efter denna öfversigt af de hufvudsakliga bestämmelserna rörande nationalrepresentationens sammansättning i de europeiska stater, hvilkas lagstiftning i ämnet för oss torde hafva största intresse, återgår utskottet till behandlingen af de till detsamma hänvisade motioner. Dervid vill utskottet till en början påpeka, hurusom herr Petersson, med afseende på taxeringsvärdet å den fastighet, som för egare eller innehafvare med stadgad åborätt skall medföra valrätt, föreslår, att jordbruksfastighet och fastighet i stad må redan vid ett värde af 500 kronor berättiga till val af riksdagsman, men annan fastighet å landet, än jordbruksfastighet, först vid nu bestämda minimivärde å fastighet i allmänhet, eller 1,000 kronor. Något skäl för en dylik åtskilnad emellan olika slag af fastigheter anföres icke af motionären. Utskottet, som förmenar, att svårigheten att afväga de olika fastigheternas förmåga att bereda egaren eller åbon en tryggad och oberoende ställning, föranledt lagstiftaren att likställa dem alla i afseende på census för valrätt, finner denna anordning välbetänkt och kan således icke understödja motionärens förslag i denna del.

I 14 §:s stadgande om arrenderätt till jordbruksfastighet, såsom medförande valrätt, föreslår herr Bruse, bland annat, den förändring, att fordran af en viss, på förhand uppställd tid för en dylik arrenderätt borde uppgifvas. En hvar, som kunde uppvisa ett kontrakt, hvori han aftalat angående lega af jord till ett taxeringsvärde af 5,000 kronor, skulle enligt detta förslag vara valberättigad, äfven om tiden för arrendets bestånd ej blifvit på något sätt bestämd. Men att, på slikt vilkor, arrende af jord icke kan användas såsom mätare på en arrendators ekonomiska ställning eller på den sjelfständighet i förhållande till jordegaren, som grundlagsstiftaren med bestämmelsen om en förut aftalad arrendetid beräknat vara arrendatorn tillförsäkrad, torde ligga i öppen dag.

Herr Broström föreslår, utom nedsättning i census för valrätt, äfven en förändring i redaktionen af § 14, så att, i stället för satsen: »*erlägger* till staten bevillning för en till minst åttahundra riksdaler uppskattad årlig inkomst» skulle införas satsen: »är *uppskattad* till en årlig inkomst af minst femhundra riksdaler». Genom att efterlåta den fordran, att bevillning till staten faktiskt skall erläggas, torde motionären haft för afsigt att bevara rösträtten åt dem, som visserligen uppskattats till 500 kronors inkomst, men som likväl, jemlikt bevillningsstadgans föreskrifter om bevillningsfritt afdrag från inkomst af kapital eller arbete, befriats från erläggande af bevillning. Då emellertid motionären lemnat orubbad bestämmelsen om, att den väljande skall vara »i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad», och en dylik kvalifikation förutsätter, att den väljande har att *erlägga* bevillning till staten, saknar den föreslagna ändringen betydelse för det förutsatta fallet.

Med herr Broström öfverensstämmer herr Björck deri, att han anser en uppskattning till 500 kronors årlig inkomst göra till fyllest för rösträtt, om också ingen bevillning erlägges. Enligt samme motionärs förslag skulle ett dylikt stadgande kunna få verklig betydelse, enär motionären icke uppställt rösträtt i kommunens angelägenheter såsom en förutsättning för politisk rösträtt. Men om motionären sålunda vill bereda egarne af mindre inkomst ett lättare tillträde till deltagande i riksdagsmannavalen, skulle deremot hans förslag medföra en motsatt verkan för dem, som nu hafva valrätt på grund af egande- eller arrenderätt till fast egendom. Båda dessa kategorier äro nemligen i motionärens förslag utmönstrade. Någon anledning dertill uppgifver motionären icke. Att utskottet finner ett dylikt uteslutande sakna allt skäl, är naturligt.

Granskar man vidare den grundåskädning, hvarifrån de nu väckta förslagen utgått, synes den vara ett underkännande af förmögenhet och inkomst såsom värdemätare på politisk insigt. De fleste motionärerna framställa derfor den s. k. allmänna rösträtten såsom det önskningsmål, hvartill man borde sträfva; men då de tro sig för närvarande ej kunna vinna detta mål, inskränka de sig till ett yrkande på större eller mindre nedsättning af nu gällande census för valrätt. Utskottet vill icke bestrida, att hvarje på förmögenhetsförhållanden fotad begränsning för utöfvande af medborgerliga rättigheter kan vara i viss mån godtycklig, då den icke framgår ur någon allmängiltig princip, hvarför utskottet icke heller kan påstå, att just de nu gällande censusbestämmelserna äro de enda rigtige och med representationens ändamål mest öfverensstämmande. Men den uppfattningen synes utskottet dock ega giltighet, att en någorlunda tryggad ekonomisk ställning innebär, om ej en säkerhet, dock en sannolikhet för ett mera sjelfständigt deltagande i det politiska lifvet äfvensom för den mognad i omdöme och erfarenhet, utan hvilka samhällsordningens lugn lätt kan sättas på spel. Af denna anledning fastställdes ock af lagstiftaren, vid representationsförändringens genomförande, skattebidragen till staten såsom den gemensamma måttstocken för bestämmande af den gräns, nedom hvilken valrätten till riksdagsman ej finge sträckas; och den förmögenhetsställning, som sålunda fordrades, sammanföll temligen nära med den, som gifvit ledamöterna i de forna borgare- och bondestånden rätt till deltagande i riksdagsmannaval. Med penningevärdets fall och arbetslönernas stigande hafva de gällande bestämmelserna om minimum af taxeringsvärde och årsinkomst blifvit lättare att uppfylla, än de voro på den tid, då de först tillämpades. Äfven om under de senare åren åtskilliga fastigheter sjunkit i värde, såsom en af motionärerna framhåller, lærer detta dock icke — utom i mycket få undantagsfall — hafva egt rum med de små fastigheter, hvilkas värde håller sig omkring det i § 14 riksdagsordningen stadgade

minimivärde å fast egendom, och valrättens förlust af sådan orsak torde därför vara högst sällsynt. Dessutom skulle, enligt utskottets förmenande, en icke oväsentlig ökning af de valberättigades antal, utan någon grundlagsändring, inträda, om en hvar behörigen uppskattades efter sin verkliga inkomst eller förmögenhet. Att den i § 14 riksdagsordningen bestämda census emellertid icke skäligen kan anses för hög, ådagalägges af den stora mängd bland nu röstberättigade, som ej betalar sina utskylder för att göra sig sin rösträtt till godo. I synnerhet gäller detta om dem, som i städerna äro taxerade till en inkomst af 800 intill 1,200 kronor, af hvilka personer 38 procent i städerna i allmänhet och 54 procent särskildt i Stockholm år 1885 häftade för oguldna kommunalutskylder; och om man undersöker huru det härutinnan förhåller sig med dem, som för närvarande icke äro röstberättigade, men som skulle erhålla valrätt, derest de i § 14 riksdagsordningen fastställda förmögenhetsgränser nedflyttades så, att valrätt tillkomme dem, som äro i kommunens angelägenheter röstberättigade, framträda ännu högre procenttal af dem, som icke betalt sina kommunalutskylder. Så som valmanscorpsen, med nu gällande census, faktiskt ter sig, eger den stora förmögenhetens representanter inom densamma ingalunda öfvervigt. Af 256,168 valberättigade på landet år 1885 voro 163,437 — båda dessa tal utan afdrag för de mer än en gång räknade — egare af fastigheter från 1,000 till 10,000 kronors värde; och samma år beherskades valen i städerna, med några ytterst få undantag, af egarne af fastigheter, taxerade från 1,000 till 10,000 kronor, i förening med dem, som skattade för en inkomst af 800 intill 1,800 kronor, således de inkomstbelopp, för hvilka bevillningsafdrag ansetts böra i lag medgifvas. Sammanställas derjemte föreskrifterna om valrätt med öfriga till valsystemet hörande stadganden, särskildt att ledamot i Andra Kammaren åtnjuter arfvode, äfvensom att alla, som till staten erlægga bevillning, äro satte i tillfälle att inverka på sammansättningen af de valcorporationer, ur hvilkas val Första Kammaren utgår, torde ej med skäl kunna påstås, att medborgare, hos hvilka man kan förutsätta håg och tid för offentlig verksamhet, äro uteslutne från inflytande på de politiska förhållandena i vårt land.

Hvad nu ifrågavarande motioner uti hittills icke pröfvade delar innehålla, likasom ock hvilken inverkan på valmanscorpsens sammansättning ett bifall till desamma skulle medföra, finner sin belysning i utskottets vid förra riksdagen afgifna utlåtande, till hvilket det torde vara tillräckligt att hänvisa, då nämnda utlåtande jemte öfriga till 1888 års Riksdag hörande handlingar blifvit vid innevarande riksdags början till ledamöterna af Riksdagen utdelade. Som nu framställda motioner i hufvudsak öfverensstämma med de vid förliden riksdag behandlade, hvilka då, i enlighet med utskottets hemställan, af Riksdagen afslogos, och enär inga nya omständigheter, af beschaffen-

het att verka en förändring i utskottets uppfattning af hithörande frågor, tillkommit, hemställer utskottet,

- 1:o) att herr Smiths motion icke måtte af Riksdagen bifallas;
- 2:o) att herr Broströms motion icke måtte af Riksdagen bifallas;
- 3:o) att herr Peterssons motion icke måtte af Riksdagen bifallas;
- 4:o) att herr Ericssons motion icke måtte af Riksdagen bifallas;
- 5:o) att herr Bruses motion icke måtte af Riksdagen bifallas;
- 6:o) att herr Liljeholms motion icke måtte af Riksdagen bifallas;
- 7:o) att herr Björcks motion icke måtte af Riksdagen bifallas;
samt
- 8:o) att herr Larssons motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 1 april 1889.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer:

af herr *Norén*, i syfte att valrätt måtte tillkomma den, som till staten erlägger bevillning för en till minst 700 kronor uppskattad årlig inkomst; samt

af herr *Larsson*.

Herr *Ivar Månsson* har begärt få antecknad, att han i följd af tjänstledighet från riksdagsgöromålen varit förhindrad att deltaga i detta ärendes behandling inom utskottet.

Rättelse

i konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7:

sid. 9 rad 19 nedifrån står: Valbar är den, som fyllt 25 år samt har valrätt.

läs: Valbar är den, som fyllt 25 år samt, oafsedt
åldersbestämmelsen, har valrätt.
